

МАНІФЕСТ
«ПРО НОВУ ДЕРЖАВНУ РЕГІОНАЛЬНУ ПОЛІТИКУ ТА МІЖРЕГІОНАЛЬНУ
СОЛІДАРНІСТЬ»

XIV Міжнародний Економічний Форум у Львові
27-28 листопада 2014 року

Україна – велика за європейськими мірками держава, для якої, як і для всіх великих держав, притаманними є відмінності між її регіонами за різними ознаками. Політика державної влади, внутрішні та зовнішні політичні впливи зумовлюють розвиток процесів доцентрового та відцентрового характеру.

Проте, на відміну від більшості великих європейських держав, в Україні протягом усіх років Незалежності є надмірним зовнішній вплив Російської Федерації, яка намагається втримати Україну у своєму тотальному впливі, що є чи не визначальним у створенні міжрегіональних та міжнаціональних проблем в Україні.

Цю ситуацію зумовлюють і свої внутрішні передумови. Різні частини нинішньої України формувались в регіони у складі декількох імперій та держав, мають місце відмінності в системі розселення різних груп регіонів та суттєві відмінності у національному складі населення, структурі регіональних економік.

Використання безвідповідальними політиками об'єктивних міжрегіональних відмінностей у власній політичній діяльності призвело до проявів політичного відчуження між регіонами, яке у свою чергу призвело, за російської підтримки та прямої агресії, до кровопролитної війни на Донбасі.

Тепер до традиційних українських проблем регіонального розвитку, до яких усі звикли – асиметрія розвитку регіонів, замкненість регіональних політичних, інформаційних, освітніх, частково економічних просторів і їх слабка включеність в загальноукраїнський простір; невідповідність між економічною потужністю регіону та його показниками соціального благополуччя та якості життя – додалось жорстке військове протистояння та поява сотень тисяч вимушених переселенців.

До цього, можливо б і не дійшло, якби в Україні протягом років Незалежності впроваджувалась адекватна державна регіональна політика, базована на принципах солідарності, не упередженості, прозорого та справедливого фінансування регіонального розвитку.

Оскільки в Україні державна регіональна політика фактично не була сформована у її європейському розумінні, інтеграція регіональних інформаційних, освітніх, культурних, економічних та інших просторів в єдиний український простір не розглядалась, як необхідність, доцентрові процеси в Україні перейшли в режим відцентрових.

Асиметрія в економічному розвитку регіонів постійно зростала, при цьому за наявності значних просторових економічних та соціальних диспропорцій, сформувався феномен невідповідності між економічною потужністю регіону та його показниками соціального благополуччя і якості життя. У локомотивах промислового розвитку, які є лідерами за показниками ВРП на душу населення, промислового виробництва та експорту, спостерігаються найгостріші соціальні проблеми –

найвищі рівні депопуляції, смертності (особливо серед чоловіків працездатного віку), еміграції, захворюваності, алкоголізму, тут неблагополучна криміногенна та екологічна ситуація та інше. Також тут нижчі рівні приватної ініціативи, підприємництва та показники розвитку соціального капіталу.

Розвиток економіки та соціальної сфери регіонів протягом останнього десятиліття характеризується такими основними трендами:

- невідповідність між економічною потужністю регіону та його показниками соціального благополуччя та якості життя;
- концентрація економічної діяльності в обмеженій кількості центрів;
- поляризація можливостей соціально-економічного розвитку та добробуту, особливо для мешканців великих міст та сільських територій;
- низькі темпи зростання економіки регіонів-лідерів, особливо у кризовий період після 2008 року, і недостатні темпи зростання економіки інших;
- стабільно низький рівень інвестиційної та інноваційної діяльності, незначна підприємницька активність населення у більшості регіонів;
- поступова зміна структури економіки у різних типах регіонів із збереженням тенденції до моноспеціалізації чи спеціалізації у максимум двох галузях економіки;
- посилення маргіналізації значних територій держави внаслідок низької інтегрованості простору та низької доступності можливостей розвитку для великих груп населення, що проживають у віддалених від економічних центрах регіонах.
- посилення політичних впливів на регіональну політику та створення політичних умов для відцентрових тенденцій у деяких, слабо інтегрованих в український простір регіонах;
- поява значних мас вимушених внутрішніх переселенців, які впливають на рівень зайнятості та соціальну сферу регіонів.

Україна, попри такі об'єктивні загрози єдності державного простору, не змогла створити зрозумілу стратегію регіонального розвитку, яка б забезпечувала єдність української території, а сама регіональна політика фактично була зведена до фінансової підтримки регіонів з державного бюджету.

Основним інструментом регіонального розвитку в Україні залишаються субвенції на соціально-економічний розвиток регіонів. Розмір цих субвенцій не є великим, в останні роки така субвенція складала 0,3% річного державного бюджету щорічно. Фактично ці кошти між регіонами, особливо в останні 4 роки розподілялись поза будь-якими правилами, що породжувало все нові і нові приводи до зростання міжрегіональної напруженості та звинувачення держави у несправедливому відношенню до регіонів.

Виходячи із загроз, що сьогодні посилюються зовнішньою агресією та внутрішніми проявами сепаратизму, питання української солідарності, єдності українського простору, міжрегіональної взаємодії для швидкого розвитку України стає завданням номер один для всіх державних органів, органів місцевого самоврядування, посадових осіб, активістів, підприємців, науковців, митців тощо.

Ми мусимо творити в Україні нову, європейську за змістом та українську за духом державну регіональну політику, яка має сприяти загоєнню ран, породжених війною та творити нову якість розвитку регіонів, громад та країни.

Ми, учасники Міжнародного економічного форуму у місті Львові, вважаємо, що нова державна регіональна політика в Україні має буде модернізована з урахуванням такого:

1. Метою державної регіональної політики має стати висока якість життя кожного українця, не залежно від регіону, у якому він проживає, на основі збалансованого розвитку усієї території держави, міжрегіональної єдності, спільності українського майбутнього.
Для цього мають бути здійснені кардинальні кроки для формування співробітництва, як між державою та її регіонами, так і між самими регіонами, територіальними громадами. Ініціатива тут має належати не тільки державі, а й регіонам.
2. Найбільш нагальною проблемою єдності українського простору, яка має вирішуватись першочергово є відновлення української юрисдикції на всю державну територію України, включаючи Автономну Республіку Крим, та ті частини Донецької та Луганської області, на яких проголошено ЛНР-ДНР, а також відновлення життєвої інфраструктури, зруйнованої на Донбасі.
Особливо важливо тут не тільки відновлювати інфраструктуру, а й відновлювати довіру мешканців Донбасу до України та українців з інших регіонів нашої держави. Реінтеграція Криму та Донбасу – завдання усієї України та українців.
3. Поряд з першочерговими проблемами регіонального розвитку, породженими військовою агресією Росії та сепаратистськими проявами на Донбасі, мають бути переглянуті підходи до стратегічного планування розвитку держави та її регіонів на основі Національного плану розвитку (Стратегії розвитку України), який поміж іншим повинен визначати пріоритети просторового розвитку країни, зафіксувати місце і роль державної регіональної політики у плануванні розвитку України, на середньо-строкову перспективу означити розміри державного фінансування секторальних стратегій розвитку, державної стратегії регіонального розвитку та регіональних стратегій розвитку.
4. Необхідно перейти від майже виключно «політики будівництва та ремонту» та політики «залаткування дір» створених іншими галузевими політиками до політики комплексного розвитку територій, в тому числі через некапітальні проекти та програми, заходи спрямовані на розвиток людського капіталу, створення можливостей для самореалізації людей в економічній діяльності, освіті, культурі та ін.
5. Формулювання заходів державної регіональної політики слід здійснювати з урахуванням перш за все наявного потенціалу, переваг та реалій розвитку різних регіонів (та їх типів) активно, а не формально, залучаючи регіональні органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, до процесу формування завдань та інструментів стимулювання регіонального розвитку.

6. Запровадити стабільне та передбачуване фінансування державної регіональної політики, ухвалити Закон «Про засади державної регіональної політики», внести відповідні зміни правового регулювання ДФРР.
7. Проведення реальної реформи децентралізації влади – зі зміною адміністративно-територіального устрою, посиленням фіскальної децентралізації, розширення повноважень органів місцевого самоврядування, регіональних органів самоврядування, професіоналізації державної служби та служби в органах місцевого самоврядування. Політика децентралізації має бути синхронізована з політикою реінтеграції регіонів України в єдиний український простір. Проте при цьому не можна втратити впливу держави на весь український простір, який має бути цілісним, на якому забезпечується дотримання Конституції та законів України.
8. Важливою складовою ДРП має стати накопичення та розвитку соціального капіталу, формування безпечного та комфортного середовища для проживання людини, збереження життєвого простору для майбутніх поколінь.

Ми звертаємось до Президента України, Прем'єр-міністра, Уряду, Верховної Ради України звернути першочергову увагу на необхідність негайного впровадження в Україні державної регіональної політики базованої на солідарності регіонів та з урахуванням положень, викладених вище.

Ми звертаємось до голів обласних державних адміністрацій, голів обласних рад, міських, селищних, сільських голів, депутатів місцевих рад, усіх небайдужих в різних регіонах України: будьмо активними провідниками ідей української солідарності, спільної відповідальності за майбутнє України, за розвиток своїх регіонів, за творення умов для комфортного та безпечного середовища проживання наших людей у містах і селах.

Підписуючи цей маніфест, ми беремо на себе зобов'язання стати провідниками ідей солідарності та відповідальності за наше майбутнє, працювати кожен у своєму місті, області, територіальній громаді на творення єдиного українського простору, формування клімату довіри між мешканцями різних українських регіонів, творення різноманітних економічних, коопераційних, культурних, спортивних та інших зв'язків.

Україна велика держава і вона має шанс перетворитись на могутню, економічно розвинену країну, де кожен громадянин почувається захищеним, має можливості для саморозвитку, де різноманіття регіонів творять єдиний та успішний український простір.